

Оригинални научни рад
достављен: 29. 09. 2024.
прихваћен за објављивање: 08. 10. 2024.
УДК 349.2
341.231.14-053.2

Др Слободанка КОВАЧЕВИЋ-ПЕРИЋ*

ДОМАШАЈ МЕЂУНАРОДНИХ СТАНДАРДА РАДА У ЕЛИМИНИСАЊУ ДЕЧИЈЕГ РАДА/НАЈГОРИХ ОБЛИКА¹

Апстракт

Међународна организација рада својом плодном нормативном активношћу – усвајањем међународних стандарда рада, промовише заштиту људских права у социјално-економском домену. Анализирајући дечији рад у трогодишњем пројектном циклусу кроз друштвени, економски, политички, социјални, културолошки амбијент, аутор наглашава да дечији рад са успехом опстаје, са тенденцијом повећања експлоатације деце, злоупотребе дечијег рада и поред бројне регулативе на универзалном, међународном, регионалном и националном домену и настојања савременог друштва да се исти употпуности искорени. Аутор у раду анализира домашај регулативе Међународне организације рада – међународних стандарда рада у домену дечијег рада, забране, елиминисања најгорих облика рада деце.

Кључне речи: Међународна организација рада, међународни стандарди рада, дечији рад, Конвенција бр. 138, Конвенција 182.

УВОД

Брига за децу, промовисање права детета од стране бројних међународних организација, данас представља једну од главних активности на међународном плану у склопу борбе за права човека. Премда је борба за права детета започета давно, још у првој декади двадесетог века – након Првог светског рата, савремено друштво је препознало вулнерабилност деце и означило их као популацију којој се треба

---

* Редовни професор, Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Правни факултет, Република Србија, slobodanka.peric@pr.ac.rs, ORCID: 0000-0002-8388-8425.

¹ Рад је настао као резултат истраживања на самосталном научно-истраживачком пројекту "Правни поредак Србије и актуелни међународни и регионални процеси" Правног факултета Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици за период 2022-2024. Рад представља резултат истраживања које финансира Министарство науке, технолошког развоја и иновација (Евиденциони број уговора 451-03-65/2024-03/200254 од 5. фебруара 2024. године).

посветити посебна брига и заштита (Перић, 2015, 122). Забринутост међународних актера у домену борбе за права човека са фокусом на проблем дечијег рада, његову експанзију, а као „резултат развоја одређених појава, међу којима треба истаћи: 1) Тренд ка већој либерализацији трговине и кретању капитала. Ово је довело до све гласнијих захтева да деца не смеју да буду жртве повећаног тржишног надметања између земаља и предузећа који се боре за предност на светским тржиштима уз помоћ јефтине и послушне дечије радне снаге. 2) Већа транспарентност у светској привреди и укидање блокова након завршетка Хладног рата. 3) Згражање потрошача на помисао да је роба коју су купили можда произведена у нехуманим условима, што укључује и дечији рад. 4) Публицитет дат комерцијалној сексуалној експлоатацији деце, и то посебно у проституцији, порнографији и сексуалном туризму. У исто време, ово је довело до потпунијег разумевања сложених узрока дечијег рада, и то нарочито чињенице да је дубоко укоренен у сиромаштву, у непостојећем или неадекватном школству и, у друштвеним и културним традицијама и структурама“.²

(1)

Међународни стандарди рада, према проф. Александру Петровићу, представљају начела, норме или смернице о економским и социјалним правима, условима рада, социјалној сигурности и благостању на глобалном међународном/универзалном плану (Петровић, 2009, 1-2). Међународни стандарди рада су носиоци минималних стандарда права, својеврсна *essentialia negotii* радног законодавства, која утврђује, обезбеђује и штити слободу и права радника на раду и по основу рада. Може се рећи да међународни стандарди рада чине нормативну супстанцу међународног радног права (Перић, 2013, 30-31). У литератури се наводе два чиниоца који су одлучујуће утицали да се питање заштите радника изнесе на међународни ниво (*Трокле*). Први чинилац се односи на развој индустрије и уопште капиталистичког начина производње чија тржишта се шире изван националних граница и добијају међународни карактер. Други чинилац представљају одређене доктрине, или боље речено ставови појединаца према социјалном интервенционализму (Шундерић, 2001, 26). „У историји стварања појединих установа и организација идеје су увек претходиле делима“ (Пешић, 1969, 29). Стари француски банкар и министар Луј XVI – Некер (*Necker*) сматра се за претечом, зачетником идеје међународног уређења заштите радника – залагао се за увођење недељног одмора. Истицао је да „недељни одмор може бити одржан само под условом да се примењује у свим земљама“ (Пешић, 1969, 376). За еволуцију међународних стандарда рада била је неопходна еманципација идеје о нужности јединствене заштите радника, њена

---

² *Eliminating the worst forms of child labour*. A practical guide to ILO Convention No. 182, Ibid, 18-19.

унификација дотад оличена у оскудној и селективној заштити жена и деце. У заштити радника на глобалном плану, стварању међународне организације која би законодавством штитила интересе радника на универзалном нивоу, спозната је снага и квалитет ове заштите. Идеја је остварена у потпуности тек након завршетка I светског рата, оснивањем Међународне организације рада 1919. године на Мировној конференцији у Паризу. У том маниру, радноправна теорија је склона да еволуцију норми међународног радног и социјалног законодавства везује за корене Међународне организације рада (у даљем тексту: МОП). С правом се може константовати да су међународни стандарди рада, као „честица“ импозантног опуса међународног радног законодавства, у бити резултанта нормативне активности Међународне организације рада – међународних норми утканих у конвенције и препоруке које је ово тело почело доносити још од првог заседања одржаног у Вашингтону 1919. године. Уз немерљив допринос и значај МОП не могу се занемарити акти које доносе друге организације, а који за предмет свог уређења имају радноправна питања у њиховом уском значењу или су саставни део инструмената који јемчи темељна људска права (Билић, Буклијаш, 2006, 10; Перић, 2011, 30). У том смислу, најважнија је активност и деловање Организације Уједињених нација (у даљем тексту: ОУН/УН), као универзалне организације која од свог оснивања делује на унапређењу и заштити основних људских слобода и права. Годинама расте утицај регионалних организација, пре свега, Савета Европе и, нарочито на радноправном плану, Европске уније. Њихова плодна законодавна активност, судска пракса у економско-социјалном домену даје својеврстан печат и допринос у развоју међународних стандарда рада (Перић, 2011, 31).

За Међународну организацију рада питање добробити деце генерално гледано, а надасве решавање проблема дечијег рада, елиминисање не само најгорих облика дечијег рада, већ сваки рад деце „који је ментално, физички, друштвено или морално опасан и штетан по децу, и који омета њихово школовање тако што их лишава могућности да похађају наставу, приморава да прерано напусте школовање, или захтева од њих да комбинују похађање наставе са предугим и напорним радом,³ је од круцијалног значаја. Дечији рад је детерминисао њену нормативну, техничку, стручну и другу активност. То је најпре резултирало покретањем Међународног програма за искорењивање дечијег рада (International Program on the Elimination of Child Labor - IPEC) од стране Међународне организације рада (у даљем тексту: МОП) 1992. године, са циљем да се покрене међународна акција – укључујући стручну и техничку помоћ, како би се подржали национални програми за борбу против дечијег рада. Најзначајнија активност уследила је на нормативном плану – усвајање Декларације и програма акције од стране Светског самита за друштвени развој (одржаног у Копенхагену 1995. године), који је препознао забрану дечијег рада као једну од

---

³ Defining child labour, Доступно: <http://www.ilo.org/ipecc/facts/lang-en/index.htm> (12.07.2024)

четири категорије основних радничких права која морају поштовати све земље. Ка циљу елиминисања и потпуног искорењивања дечијег рада значајна је, нарочито, компламентарност са циљевима и радом ОУН у том домену. Та веза је више него природна и извире из самог положаја Међународне организације рада у систему Уједињених нација. Наиме, МОП је од 1946. године специјализована агенција ОУН, па је сасвим сврсисходно што из будућих активности ОУН нису изузети програми и деловање МОП. Та својеврсна институционална симбиоза одражава се у повезаности фундаменталних принципа и права на раду (међународних стандарда рада) на једној страни са универзалним људским правима на другој страни. Фундаментални принципи и права на раду и по основу рада су права човека која се стичу заснивањем/ступањем радника на рад. Сходно томе, међународни стандарди рада, као група норми, чине посебну категорију људских права. Ове две категорије стандарда имају исте аспирације и циљеве; међу њима постоји преплитање, подударност и у погледу каузалитета друштвено политичких чињеница под којима су се израђивали на међународном нивоу (Перић, 2011, 71). У сагледавању односа фундаменталних принципа и права на раду са универзалним људским правима, може се рећи да њихов однос одликује симбиоза, комплементарност, кохерентност, нераскидивости. Утемељеност стандарда рада у фундаменталним правима и слободама човека је „природна веза“. Та веза попут „пупчане врпце“ даје правни ауторитет стандардима рада, па се може констатовати да је незамисливо говорити о правима на раду без основних права човека. Фундаменталне слободе и права човека изгубиле би на свом значају и на универзалности уколико не би биле чврсто повезане са фундаменталним социјално економским правима развијеним у оквиру МОП (подвлачи аутор С. П.). Овај однос супсидијарности и симбиозе у највећој мери долази до изражаја у заштити деце од злоупотребе дечијег рада. То је неопходно нагласити јер је забрана дечијег рада, елиминисање не само најгорих облика дечијег рада већ свих облика злоупотребе рада деце, питање људских права – заштите и остваривања фундаменталних слобода и права човека.

(2)

Услед изазова глобализацијских токова МОП је последњих деценија упозоравала на драматично повећање дечијег рада – нарочито оних најтежих форми, и упозорава на тренд раста стопе злоупотребе дечијег рада. Злоупотреба дечијег рада указује на онај рад који је ментално, психички, социјално и морално опасан и штетан за дете, односно онај рад који по својој природи и начину на који се врши (без обзира да ли је плаћен или неплаћен, да ли се дешава на тржишту или ван њега, да ли је у форми редовних или повремених послова) штети добробити детета, злоупотребљава и

експлоатише дете и спречава или отежава образовање, развој и будући живот детета.⁴ Поред традиционалних узрока/последика које доводе до дечијег рада сада се истичу и пандемија COVID-19, ратови, миграције изазване ратним и другим дешавањима, злоупотребе у ланцу снабдевања и др. У том смислу, Организација рада позива на координирану акцију и деловање држава/влада, регионалних организација, организација послодаваца и радника, са међународним организацијама која у свом фокусу имају заштиту и борбу за универзална људска права. Према подацима МОП број деце укључен у дечији рад опадао је све до 2016. године. У периоду од 2016. године до 2020. године евидентно је повећање броја деце која су укључена у форме дечијег рада који се означава као опасан дечији рад, и то повећање са 72,5 милиона на 79 милиона. Према грубим проценама, две трећине деце у свету је економски активно и учествује у некој врсти дечијег рада. Према подацима МОП, период пре епидемије COVID-19, једно од шесторо деце у свету било је укључено у дечији рад, радећи посао који је штетан по њихов ментални, физички, емоционални, друштвени развој.⁵ Према тадашњим проценама 152 милиона деце узраста између 5 и 17 година су „жртве дечијег рада“. Од пандемије овај број се повећао. Према проценама МОП број од 160 милиона деце жртава дечијег рада у 2020. години (од овог броја 79 милиона је ангажовано у ономе што називамо опасан рад, од тога 97 милиона су дечаци, 63 милиона су девојчице), могао би да се повећа на 168,9 милиона до краја 2022. године, управо, као што смо истакли, као последица COVID-19.⁶ Слика заступљености дечијег рада, расподела по регионима је непромењена, већина ове деце ради у земљама у развоју - и до 30%, Суб-Сахарска Африка је област у којој је највиша стопа злоупотребе дечијег рада (Марковић, 2024, 14-18).⁷ У Србији је прошле године идентификовано 82.000 случајева дечијег рада. То значи да деца од пет до 17 година раде у ситуацији која за њих није погодна ни из угла физичког ни психичког здравља. Две трећине те деце је у пољопривреди и раде са родитељима у домаћинствима.⁸ Подаци који не одају лепу слику савремене цивилизације, цивилизације која је идеју заштите људских права и слобода у социјално економском домену конституисала још 1919. године са првим конвенцијама МОП.

---

⁴ Више у публикацији: Смернице за извештавање медија о злоупотреби дечијег рада у Републици Србији, Међународна организација рада, Одсек за Фундаменталне принципе и права на раду (ФУНДАМЕНТАЛС/FUNDAMENTALS), Женева: 2018, 2.
Доступно: <https://www.ilo.org/media/411176/download> (25.07.2024)

⁵ What is child labour, <https://www.ilo.org/ipecc/facts/lang--en/index.htm> (28. 06.2024)

⁶ ILO & UNICEF. (09. June 2021). Child Labour Global Estimates 2020: Trends and the Road Forward, New York: ILO and UNICEF, 2021, 13. <https://knowledge.unicef.org/resource/child-labour-global-estimates-2020-trends-and-road-forward> (19.07.2024)

⁷ Подаци из графикана у: ILO & UNICEF. (09. June 2021). Child Labour Global Estimates 2020: Trends and the Road Forward. New York: ILO and UNICEF.

⁸ У Србији прошле године идентификовано 82.000 случајева дечијег рада, 6. јун 2024. Доступно: <https://www.nin.rs/drustvo/vesti/50809/mor-u-srbiji-prosle-godine-identifikovano-82000-slucajeva-decjeg-rada> (23.07.2024)

Међутим, мора се истаћи да гарантовање слобода и права нема својство „чаробног штапа“ за елиминисање угрожавања истих. Наиме, први корак у заштити људских права у свим сегментима, самим тим и у области рада и радних односа, је њихово прокламовања и гарантовање. Да би се прокламована људска права остваривала и *de facto*, предвиђају се три врсте обавеза на страни државе: 1) дужност да се права поштују (тј. негативна обавеза, или уздржавање од повреде права, нарочито од аката дискриминације); 2) заштита права (позитивна обавеза, тј. обезбеђење правних услова да се права реализују); и 3) испуњење права (установљавање фактичких-материјалних и других услова да би право заживело) (Јашаревић, 2008, 184). У маниру реченог, као последица глобалних друштвено политичких, социјално економских прилика, и негативних тенденција и стања у области дечијег рада, превасходно чиниоца који генеришу дечији рад – сиромаштво, недостатак и приступ квалитетном образовању, спознаја да „нема пристојног/достојанственог живота деце без пристојног/достојанственог рада њихових родитеља“ Генерална конференција Међународне организације рада, на свом 87. заседању 17. јуна 1999. године у Женеви усвојила је Конвенцију о најгорим облицима дечијег рада бр. 182 (у даљем тексту: Конвенција бр. 182), и Препоруку МОР број 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада, која је закључена 1. јуна 1999. године такође у Женеви (у даљем тексту: Препорука бр. 190).

Усвајање Конвенције бр. 182 и пратеће Препоруке бр. 190,⁹ довело је до сензибилизације јавног мњења, што је резултирало бројним ратификацијама ове конвенције. Ова конвенција је постигла универзалну ратификацију.¹⁰ Она је бацила светло на стравичан положај ове деце, изнела на светлост дана сву суровост под којима ова деца раде. Њоме је уобличено даље деловање Међународне организације рада, Организације уједињених нација у новом миленијуму – ангажовање кроз лобирање свих социјалних партнера, праћење стања, мониторинг, финансијска помоћ и др., све у циљу елиминисања дечијег рада. Под утицајем лобирања за што ширим глобалним нормирањем забране дечијег рада, као и бројне активности у циљу окончања најгорих форми рада деце, довело је до тога да је између 2000. године и 2016. године дечији рад опао широм света за 38 одсто. Према подацима из тог периода, потврђено је да има 152 милиона деце узраста између 5 и 17 година које МОР сматра „жртвама дечијег рада“. То значи да широм света постоји 94 милиона деце мање која раде.¹¹ Међутим, Међународна организација рада и УНИЦЕФ

---

⁹ Конвенција Међународне организације рада бр. 182 о најгорим облицима дечијег рада из 1989. године и Препорука бр. 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада, „Службени лист СРЈ-Међународни уговори“, бр. 2/03 од 31.1.2003. године.

¹⁰ Након ратификације од стране Краљевине Тонга 4. августа 2020. године.

¹¹ Global Estimates of Child Labour – ILO, https://www.ilo.org/publication/wcms_575541 (6.07.2024)

упозоравају – због пандемије COVID-19 још девет милиона деце су у опасности од дечијег рада.¹²

Смисао и домашaj усвајања нових инструмента за забрану и елиминацију најгорих облика дечијег рада, као главни приоритет за националну и међународну акцију, укључујући међународну сарадњу и помоћ, је у премиси да успешна елиминација најгорих облика дечијег рада захтева хитну и свеобухватну акцију, узевши у обзир важност бесплатног основног образовања и потребу да деца која су у питању одустану од сваког таквог рада и да се обезбеди њихов опоравак и социјална интеграција, решавајући истовремено потребе њихових породица, признајући да је дечији рад у великој мери узрокован сиромаштвом и да је дугорочно решење у сталном економском развоју који води друштвеном напретку, нарочито ублажавању сиромаштва и образовању за све.¹³ У том маниру усвајање нових правних инструмената има за циљ допуњавања Конвенције и Препоруке које се односе на доњу старосну границу за запошљавање из 1973. године (мисли се на Конвенцију бр. 138 и Препоруку бр. 146 о минималним годинама старости за запослење, прим. С.П.), које остају основни инструменти у области свих стратегија, политика и других мера у домену дечијег рада.¹⁴ **Конвенција бр. 182 у члан 1. прописује** да свака чланица која ратификује ову конвенцију предузима хитне и ефикасне мере како би обезбедила да се најгори облици дечијег рада под хитно забране и елиминишу. **Према одредби члана 2, израз дете,** за сврхе ове конвенције, односи се на сва лица млађа од 18 година. Овако одређена старосна граница, без утврђене доње старосне границе, у складу је са наведеним документима на које се у Преамбули позива Конвенција бр. 182 (Јовановић, 2021, 28). Појам детета, у правним документима, како то истиче проф. П. Јовановић, превасходно се одређује путем година живота одређеног лица, а у зависности од предмета документа, његове сврхе и циља. Пошто су предмети, сврхе и циљеви различитих докумената — различити, то су и појмови детета различито по

---

¹² Подаци МОП из јуна 2021. године (објављени поводом Светског дана борбе против дечијег рада 12. јуна). World Day Against Child Labour, Child labour rises to 160 million – first increase in two decades, https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_800090/lang-en/index.htm (10.07.2024)

¹³ Упореди са Конвенцијом о најгорим облицима дечијег рада бр. 182 из 1999. године.

¹⁴ Усвајањем нових правних инструмената у циљу искорењивања дечијег рада МОП се позива на резолуцију која се односи на елиминацију дечијег рада коју је усвојила Међународна конференција рада на свом 83. заседању 1996. године, затим на Конвенцију о правима детета коју је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација 20. новембра 1989. године, на Декларацију МОП о основним принципима и правима на раду и њен наставак, које је усвојила Међународна конференција рада на свом 86. заседању 1998. године и позивајући се на то да су неки од најгорих облика дечијег рада обухваћени другим међународним инструментима, нарочито Конвенцијом о принудном раду, 1930. године, и Допунском конвенцијом Уједињених нација о укидању ропства, трговине робљем и институција и обичаја сличних ропству, 1956. године. Модификован текст из нормативе Конвенције бр. 182 о најгорим облицима дечијег рада.

старосној доби одређени. Допунски или алтернативни критеријум при одређивању појма детета јесте елементарно образовање, које се, обично, као обавезно везује за децу. Као што је речено, појам детета се различито дефинише у међународним и националним документима, зависно од циља који се жели постићи одређеним документом.¹⁵ Главни циљ **Конвенције бр. 138 одређен је у чл. 1**, где стоји да „свака чланица за коју је ова конвенција ступила на снагу обавезује се да ће спроводити националну политику чији је циљ да се осигура ефективно укидање рада деце (мисли се – недопуштеног рада), те да се прогресивно померају минималне године старости за заснивање радног односа или рада у складу са потпуним физичким и менталним развојем омладине“. Дакле, прво, ако је циљ укидање и забрана рада деце, кроз прописивање минималних година старости за заснивање радног односа, онда особе које су навршиле прописане минималне године за запослење нису деца, јер је тим особама допуштен рад. Друго, ако Конвенција предвиђа прогресивно померање минималних година за запослење, у складу са физичким и менталним развојем омладине, онда се и појам детета „помера“ у том правцу. У сваком случају, особе које су запослене и налазе се у радном односу нису деца (рад деце је забрањен у форми радног односа), већ омладина (чији је такав рад дозвољен) и чије се године у погледу запослења и заштите на раду, такође, прогресивно померају у складу са њиховим физичким и менталним развојем (Јовановић, 2021, 29). *Минималне године старости прецизиране у члану 2. Конвенције бр. 138* не треба да буду испод година старости завршавања обавезног школовања и, у сваком случају, никако испод 15 година. Конвенцију број 138 о минималним годинама старости за заснивање радног односа и представља примарни и уједно највиши стандард у области забране и елиминисања дечјег рада. Конвенцију су у периоду од 26 година ратификовале само 72 државе, што је изазвало страх да ће уложени труд ка стварању јединствене конвенције која ће интензивирати борбу против дечјег рада бити узалудан и да конвенција неће бити глобално примењивана (Вучковић, Шаховић, 2000, 56). Ситуација је кренула да се постепено побољшава, па је до 2014. године конвенцију ратификовало 176 држава. Ова Конвенција покрива све области рада, плаћеног или неплаћеног и има

---

¹⁵ Међународни документи, који посредно или непосредно, говоре о заштити деце у вези рада и њиховог економског искоришћавања, под дететом (оба рода) подразумевају лица млађа од 18 година и не одређују доњу границу када детињство почиње (нпр. Конвенција УН о правима детета, чл. 1, „Службени лист СФРЈ“– Међународни уговори, бр. 15/1990; и „Службени лист СРЈ–Међународни уговори“, бр. 4/1996. и 2/1997; Конвенција МОП-а бр. 182 о забрани најгорих облика дечијег рада, чл. 2; Протокол за превенцију, сузбијање, и кажњавање трговине људским бићима, нарочито женама и децом, који допуњава Конвенцију Уједињених нација против транснационалног организованог криминала (чл. 3), „Службени лист СРЈ“–Међународни уговори, бр. 6/2001. Пример доброг решења: Према Преднацрту закона о правима детета и Заштитнику права детета (чл. 2), дете је „свако људско биће од рођења до навршених 18 година. Особа млађа од 18 година задржава статус детета и остварује права по овом Закону без обзира на стицање посебних права и обавеза на основу других закона и одлука надлежних органа, увек када је то у његовом/њеном најбољем интересу“ (Јовановић, 2021, 29).

амбициозније циљеве него конвенције које су пре тога донете, а везане су за рад деце у појединим привредним гранама. Донета је са намером да обједини читав низ ранијих конвенција које су се бавиле питањем минималног узраста за запошљавање, а којима је недостајала свеобухватност која је преко потребна за достизање крајњег циља – искорењивање дечјег рада. Уз Конвенцију је 1973. године донета Препорука број 146 о минималним годинама за запошљавање, која ближе уређује поједине делове Конвенције (Вучковић, Шаховић, 2000, 56).

За сврхе Конвенције бр. 182 (члан 3), израз најгори облици дечијег рада обухвата: (а) све облике ропства или обичаја сличних ропству, као што су продаја и кријумчарење деце, дужничко ропство и кметство и принудни или обавезни рад, укључујући принудно или обавезно регрутовање деце за учешће у оружаним сукобима; (б) коришћење, набављање или нуђење детета ради проституције, производње порнографије или за порнографске представе; (ц) коришћење, набављање или нуђење детета за недозвољене активности, нарочито за производњу и кријумчарење дроге онако како су дефинисане релевантним међународним уговорима; (д) рад који је, по својој природи или околностима у којима се обавља, вероватно штетан по здравље, безбедност или морал деце. Врста послова (наведених под (д)) утврђују се националним законима или прописима или их утврђује надлежан орган, после консултација са организацијама заинтересованих послодаваца и радника, узимајући у обзир релевантне међународне стандарде, нарочито ст. 3. и 4. Препоруке о најгорим облицима дечијег рада, 1999. године. Надлежни орган, после консултација са организацијама заинтересованих послодаваца и радника, идентификује где постоје тако утврђене врсте послова. Утврђени списак врста послова периодично се испитује и ревидира према потреби, у консултацији са организацијама заинтересованих послодаваца и радника. *За разлику од Конвенције бр. 138 која претпоставља постепену елиминацију недопуштеног рада младих и која садржи флексибилне одредбе за уважавање стања у развијеним и неразвијеним земљама, Конвенција бр. 182 уводи принцип нулте толеранције (нетолеранције) одређених облика дечијег рада* (подвукао аутор: С.П.), те зато у чл. 1 предвиђа да „свака чланица која ратификује ову конвенцију предузима хитне и ефикасне мере како би обезбедила да се најгори облици дечијег рада под хитно забране и елиминишу“. Циљ забране има два усмерења: да се делује превентивно – pro futuro; и да се обезбеди правни основ за санкционисање затечених најгорих облика дечијег рада, а све у правцу коначног исходишта – хитна елиминација таквог рада. За остваривање ових циљева и исходишта препоручује се законодавство као кључни инструмент (Јовановић, 2021, 29). Свака чланица, након консултације са организацијама послодаваца и радника, утврђује или одређује одговарајуће механизме за праћење примене одредаба којима се спроводи ова конвенција (члан 5). Поред израде и спровођења програма акције за елиминисање најгорих облика дечијег рада, који су према Конвенцији бр. 182 предвиђени као приоритет (такви програми акције се израђују и спроводе у

консултацији са релевантним владиним институцијама и организацијама послодаваца и радника, узимајући у обзир мишљења других заинтересованих група према потреби, свака чланица предузима све неопходне мере да обезбеди делотворну примену и спровођење одредаба којима се спроводи ова конвенција, укључујући увођење и примену казних санкција или, према потреби, других санкција (члан 7). У истом члану 7. став 2. Конвенција бр. 182 истиче се важност образовања у елиминисању дечијег рада. Узимајући у обзир ову чињеницу утврђује се да свака земља чланица предузима ефикасне и временски орочене мере да би: (а) спречила ангажовање деце у најгорим облицима дечијег рада; (б) пружила неопходну и одговарајућу директну помоћ за повлачење деце са најгорих облика дечијег рада и њихову рехабилитацију и социјалну интеграцију; (ц) обезбедила приступ бесплатном основном образовању и, где год је могуће и потребно, обуку за занимања, за децу која су повучена са најгорих облика дечијег рада; (д) идентификовала и дошла до деце која су изложена посебним ризицима; и (е) уважила специјалну ситуацију девојчица. У циљу елиминисања дечијег рада, чланице предузимају одговарајуће кораке да би једна другој помогле у спровођењу ове конвенције путем појачане међународне сарадње односно помоћи, укључујући подршку друштвеном и економском развоју, програмима искорењивања сиромаштва и образовања за све (члан 8).¹⁶

Генерална конференција Међународне организације рада, која је на свом 87. заседању јуна 1999. године усвојила Конвенцију бр. 182 о најгорим облицима дечијег рада, и одлучила да одређени предлози у погледу дечијег рада добију облик Препоруке којом се допуњује Конвенција бр. 182 о најгорим облицима дечијег рада – **Препоруку бр. 190** о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада и треба да се примењују у вези са њима. Препорука ближе одређује особености рада који је за сврхе ове конвенције одређен у члану 3(д) Конвенције бр. 182. Сходно члану 3(д), израз најгори облици дечијег рада обухвата, између осталог (пored рада дефинисаног под а), б), ц)) и „рад који је, по својој природи или околностима у којима

---

¹⁶ Члан 9. О званичним ратификацијама ове конвенције обавештава се генерални директор Међународне канцеларије рада ради регистрације. Члан 10. Ова конвенција је обавезујућа само за оне чланице Међународне организације рада чије су ратификације регистроване код генералног директора Међународне канцеларије рада. Она ступа на снагу 12 месеци након датума под којим су код генералног директора регистроване ратификације две чланице. Након тога, ова конвенција ступа на снагу за било чију чланицу 12 месеци након датума под којим је регистрована њена ратификација. Члан 11. Чланица која је ратификовала ову конвенцију може да је откаже након истека десет година од датума када је Конвенција први пут ступила на снагу, актом достављеним генералном директору Међународне канцеларије рада ради регистрације. Такво отказивање ступа на снагу тек годину дана након датума под којим је регистровано. Свака чланица која је ратификовала ову конвенцију и која не искористи, у року од годину дана након истека периода од десет година поменутог у претходном ставу, право на отказивање предвиђено овим чланом, биће обавезна за наредни период од десет година, а након тога може да откаже ову конвенцију по истеку сваког десетогодишњег периода под условима предвиђеним овим чланом.

се обавља, вероватно штетан по здравље, безбедност или морал деце“.¹⁷ Према одредбама Препоруке бр. 190, одређивања врста рада поменутих у члану 3(д) Конвенције, код идентификовања случајева где постоје, потребно је, између осталог, узети у обзир: 1) рад који излаже децу физичком, психолошком или сексуалном злостављању; 2) рад под земљом, под водом, на опасним висинама или у затвореним просторима; 3) рад са опасним машинама, опремом и алаткама, или рад који укључује руковање са или транспортовање великих терета; 4) рад у нездравом окружењу у коме деца могу, на пример, бити изложена деловању опасних материја, агенсима или процесима или температурама, нивоима буке или вибрацијама који могу угрозити њихово здравље; 5) рад под посебно тешким условима, као што је рад са дугим радним временом или ноћни или рад када је дете без разлога заточено у просторијама послодавца. За врсте рада поменуте у члану 3(д) Конвенције, предлог Препоруке бр. 190 је да национални закони или прописи или надлежни државни органи би могли, по обављеним консултацијама са заинтересованим организацијама радника и послодаваца, да дају дозволу за запошљавање или рад са навршених 16 година старости под условом да се здравље, безбедност и морал деце којих се ово тиче у пуној мери заштите и да су деца стекла одговарајуће конкретно искуство или завршила стручну обуку из одговарајуће гране делатности.

У складу са чланом 6. Конвенције бр. 182, који предвиђа обавезу да свака чланица израђује и спроводи програме акције за елиминисање најгорих облика дечијег рада као приорите у консултацији са релевантним владиним институцијама и организацијама послодаваца и радника, узимајући у обзир мишљења других заинтересованих група према потреби, Препорука бр. 190 захтева да се исти под хитно конципирају и реализују, при чему треба водити рачуна о ставовима деце која су непосредно погођена најгорим облицима дечијег рада, њихових породица и, већ према погодности, осталих заинтересованих група које су опредељене за циљеве Конвенције и ове препоруке. Ови програми треба, између осталог, да имају за циљ да: 1) идентификују и осуде најгоре облике дечијег рада; 2) спрече ангажовање и уклоне ту децу из најгорих облика дечијег рада, штитећи их од репресалија и обезбеђујући њихову рехабилитацију и социјалну интеграцију кроз мере којима се решавају њихове васпитне, физичке и психолошке потребе; 3) поклоне посебну пажњу:

---

¹⁷ У члану 3. Конвенције бр. 182 прописано је: „За сврхе ове конвенције израз најгори облици дечијег рада обухвата: (а) све облике ропства или обичаја сличних ропству, као што су продаја и кријумчарење деце, дужничко ропство и кметство и принудни или обавезни рад, укључујући принудно или обавезно регрутовање деце за учешће у оружаним сукобима; (б) коришћење, набављање или нуђење детета ради проституције, производње порнографије или за порнографске представе; (ц) коришћење, набављање или нуђење детета за недозвољене активности, нарочито за производњу и кријумчарење дроге онако како су дефинисане релевантним међународним уговорима; (д) рад који је, по својој природи или околностима у којима се обавља, вероватно штетан по здравље, безбедност или морал деце.

- (3.1) млађој деци;
  - (3.2) женској деци;
  - (3.3) проблему прикривених радних ситуација у којима су посебно угрожене девојчице;
  - (3.4) осталим групама деце која су посебно угрожена или имају посебне потребе;
- 4) идентификују, стигну до и раде са заједницама у којима су деца посебно угрожена;
- 5) информишу, учине осетљивим на и мобилишу јавно мњење и заинтересоване групе, укључујући децу и њихове породице.

У циљу елиминисања дечијег рада, спровођења одредаба Конвенције бр. 182, Препорука бр. 190 сугерише следеће: 1) Потребно је сакупити и редовно ажурирати детаљне информације и статистичке податке о природи и степену дечијег рада како би послужили као основ за одређивање приоритета за националну акцију за укидање дечијег рада и, конкретно, за хитну забрану и елиминацију његових најгорих облика. 2) У мери у којој је то могуће, такве информације и статистички подаци треба да обухвате податке рашчлањене према полу, старосној групи, занимању, грани привредне делатности, статусу при запошљавању, школској спреми и географској локацији. Потребно је узети у обзир значај ефикасног система регистровања рођених, укључујући издавање извода из матичне књиге рођених. 3) Потребно је сакупити и редовно ажурирати релевантне податке о кршењима националних одредаба за забрану и укидање најгорих облика дечијег рада. Прикупљање и обрада ових информација и података треба да се врши уз поклањање дужне пажње праву на приватност. Тако прикупљене информације треба редовно слати Међународној канцеларији рада. Такође, предлаже се да чланице треба да успоставе или одреде одговарајуће националне механизме за праћење спровођења националних одредаба за забрану и укидање најгорих облика дечијег рада по обављеним консултацијама са организацијама послодаваца и радника. Чланице треба да осигурају да надлежни државни органи који имају надлежности за спровођење националних одредаба за забрану и укидање најгорих облика дечијег рада сарађују једни са другима и координирају своје активности. Национални закони или прописи или надлежни државни орган треба да одреди која ће лица бити одговорна у случају непоштовања националних одредаба за забрану и укидање најгорих облика дечијег рада. Државе чланице треба, у мери у којој је то сагласно са националним законодавством, да сарађују са међународним напорима на хитној забрани и укидању најгорих облика дечијег рада тиме што ће: 1) прикупљати и размењивати информације о кривичним делима укључујући она која су везана за међународне мреже; 2) откривати и судски гонити лица укључена у продају и недозвољену трговину децом или у коришћење, налажење или понуду деце за недозвољене активности, за проституцију, за производњу порнографије или порнографске сеансе; 3) регистровати починиоце таквих кривичних дела.

Препорука предвиђа обавезу за државе чланице да утврде да се најгори облици дечијег рада сматрају кривичним делима. Под тим се подразумевају: 1) сви облици ропства или праксе сличне ропству, као што су продаја и недозвољена трговина децом, дужничко ропство и робовање и принудни или обавезни рад укључујући принудно или обавезно регрутовање деце како би се користила у оружаном сукобу; 2) коришћење, налажење или понуда неког детета за проституцију, производњу порнографије или за порнографске сеансе; 3) коришћење, набављање или понуда неког детета за недозвољене активности, и конкретно за производњу и недозвољену трговину дрогом као што је дефинисано у релевантним међународним уговорима или за активности које укључују недозвољено ношење или коришћење ватреног оружја или другог наоружања. Поред прописивања кривичних дела за одређене облике дечијег рада, препорука не само да сугерише, већ обавезује чланице да предузму мере за примену одредби Конвенције, укључујући и кривичне и друге санкције (грађанске или административне лекове), тамо где је то одговарајуће, како би осигурале ефикасно спровођење националних одредаба за забрану и укидање најгорих облика дечијег рада, као што је посебан надзор над предузећима која су користила најгоре облике дечијег рада и како би, у случајевима упорног кршења размотриле могућности привременог или трајног одузимања дозвола за рад (Препорука бр. 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада).

Остале мере, предвиђене Препоруком бр. 190, које имају за циљ забрану и укидање најгорих облика дечијег рада би могле да обухвате следеће: 1) информисање, утицање на емоције и мобилисање шире јавности, укључујући националне и локалне политичке лидере, парламентарце и судство; 2) укључивање и обуку организација послодаваца и радника и грађанских организација; 3) обезбеђење одговарајуће обуке за заинтересоване владине функционере, нарочито инспекторе, органе за одржавање реда и друге релевантне стручњаке; 4) обезбеђење судског гоњења у матичној земљи држављана чланице који почине кривично дело сходно њеним националним одредбама за забрану и хитно укидање најгорих облика дечијег рада, чак и када су та дела почињена у некој другој земљи; 5) поједностављење правних и административних поступака и њихову обавезну целисходност и промптно извршење; 6) подстицање предузећа на развој мера политике како би се унапредили циљеви Конвенције; 7) праћење и давање публициитета најбољим праксама за укидање дечијег рада; 8) давање публициитета правним и другим одредбама о дечијем раду на различитим језицима или дијалектима; 9) успостављање посебних поступака жалби и доношење одредаба за заштиту од дискриминације и репресалија оних који легитимно износе на видело случајеве кршења одредаба Конвенције, као и успостављање телефонских линија за помоћ или особа за везу и омбудсмана; 10) усвајање одговарајућих мера како би се побољшала образовна инфраструктура и обука

наставника у функцији задовољења потреба дечака и девојчица; 11) у мери у којој је то могуће, узимање у обзир у националним програмима акције:

- потребе за отварањем радних места и за стручном обуком родитеља и одраслих у породицама деце која раде у условима обухваћеним овом конвенцијом, и
- потребе да се родитељи ближе упознају са проблемом деце која раде у таквим условима) (Препорука бр. 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада).

Појачана међународна сарадња и/или помоћ између чланица у циљу забране и ефикасног сузбијања најгорих облика рада деце требало би да допуњују националне напоре и могу се, по потреби, развијати и остваривати уз консултовање послодавачких и радничких организација. Таква међународна сарадња и/или помоћ би требало да укључује: 1) мобилисање ресурса за националне или међународне програме; 2) међусобну правну помоћ; 3) техничку помоћ укључујући и размену информација; 4) подршку друштвено-економском развоју, програмима за искорењивање сиромаштва и опште образовање.

Најважније својство Препоруке бр. 190, између осталог, у најкраћем препоручује следеће: национални програми акције треба да спрече ангажовање деце у најгорим облицима дечијег рада, као и да их удаље из таквих ситуација; да заштите децу од последица и омогуће њихову рехабилитацију и друштвену реинтеграцију; да препознају заједнице у којима су деца изложена посебном ризику; да сензибилишу јавно мњење; сви облици ропства и дечије проституције треба да буду кривична дела; лице које изврши кривично дело према законима своје земље, а да то дело подразумева најгоре облике дечијег рада, треба да буде кривично гоњено у својој земљи чак и ако је кривично дело извршено у другој земљи; државе треба да прикупљају и размењују информације у вези са кривичним делима, као и да међусобно сарађују у циљу откривања и кривичног гоњења извршилаца; потребно је прикупљати податке о природи и обиму дечијег рада; треба укључити и организације послодаваца и радника, као и организације цивилног друштва; треба омогућити отварање радних места и програме обуке за родитеље деце која су се наша у овом положају.¹⁸

ЗАКЉУЧАК

Најновије глобалне процене показују да је број деце која се баве дечијим радом порастао на 160 милиона широм света – повећање од 8,4 милиона деце у последње четири године. Од тог броја 63 милиона девојчица и 97 милиона дечака је било у дечијем раду широм света почетком 2020. године, што чини скоро 1 од 10 све

---

¹⁸ Eliminating the worst forms of child labour: A practical guide to ILO Convention No. 182 Handbook for parliamentarians No. 3, 33 и даље.

деце широм света. У извештајима након 2020. године, Међународна организација рада и УНИЦЕФ упозоравају да је глобални напредак у окончању дечијег рада застао по први пут у последњих 20 година. Број деце узраста од 5 до 17 година на опасном послу – дефинисаном као рад који може да штети њиховом здрављу, безбедности или моралу – порастао је за 6,5 милиона на 79 милиона од 2016. Примера ради, у подсахарској Африци раст становништва, екстремно сиромаштво, а неадекватне мере социјалне заштите довеле су до додатних 16,6 милиона деце у дечијем раду у протекле четири године.¹⁹ Наспрам ових више него поражавајућих података за савремено цивилизацијско друштво, стоји податак да је МОП од свог оснивања 1919. године до данас усвојила 191 конвенцију и 208 препорука, 6 протокола, томе треба придодати и бројне декларације (нпр. Декларација о фундаменталним принципима и правима на раду из 1998. године, Декларација о социјалној правди у циљу праведне глобализације из 2008. године, Стогодишња декларација о будућности рада из 2019. године, итд.). Уколико „супроставимо“ податке – пораст дечијег рада наспрам нормативној и другој делатности МОП у циљу заштите људских права на раду и поводом рада, поставља се питање ефикасности нормативе – међународних стандарда рада у елиминисање не само најгорих облика дечијег рада, већ сваког облика злоупотребе рада деце. Мора се констатовати да, усвајање конвенција и препорука које непосредно регулишу проблематику дечијег рада, као и оних које су посредно од утицаја на елиминисање дечијег рада (нпр. Конвенција о принудном или обавезном раду бр. 29; Конвенција о укидању принудног рада бр. 105; Конвенција о минималним годинама за заснивање радног односа бр. 138, и др.), бројне ратификације тих стандарда рада, само су први корак у потпуном искорењивању дечијег рада. Подвлачимо да је то само први корак, јер је дечији рад узрокован бројним факторима од који су многи и узрок и последица дечијег рада (као нпр., сиромаштво). Свакако да је полазна платформа за потпуно искорењивање дечијег рада у гарантовању права детета у свим сегментима испољавања његове личности, а затим и промовисањем услова за даљи развој деце – доступност образовању, смањење сиромаштва – деца раде јер њихов опстанак као и опстанак њихове породице зависи од њиховог рада, борба против организованог криминала у смислу трговине људима, регулисање и контрола „ланаца снабдевања“, сензибилизација јавног мњења и стварање колективне свести (путем бојкота) да ниже цене одређених роба неретко долази као последица јефтине дечије радне снаге, превазилажење културних баријера у гарантовању једнаких права деце, јачање капацитета за институционално помагање сиромашним земљама и неразвијеним привредама и слично (Ковачевић - Перић, 2020, 19). (Не)ратификација конвенције и имплементирање у национално законодавство,

---

¹⁹ ILO & UNICEF. (09. June 2021), Child Labour Global Estimates 2020: Trends and the Road Forward <https://knowledge.unicef.org/resource/child-labour-global-estimates-2020-trends-and-road-forward>

укључивање у стратегије и акционе планове сама по себи није индикација за успешно искорењивања дечијег рада. Како би обезбедила примену фундаменталних конвенција, МОП је 1998. године усвојила Декларацију о основним начелима и правима на раду. Усвајањем Декларације о основним начелима и правима на раду децидирано је утврђено да све државе чланице МОП, било да су ратификовале релевантне Конвенције или не, имају обавезу да поштују, промовишу и остварују четири основна права. Заједно са слободом удруживања и правом на колективно преговарање, искорењивањем принудног рада и борбом против дискриминације у запошљавању и избору занимања, ова права обухватају и ефективно укидање дечијег рада. Питање искорењивања и елиминације дечијег рада је не само једно од, већ приоритетно питање, које дефинише и трасира све активности МОП и оне су комплементарне активностима ОУН у борби за људска права и слободе на глобалном плану. Борба против дечијег и робовског рад води се на више фронтова. Та борба је паралелна са борбом за безбедност и здравље на раду, борбом против дискриминације и у настојањима ОУН и МОП кроз подршку циљевима одрживог развоја – борба против сиромаштва, борба за образовање, борба против климатских промена кроз активности у области заштите животне средине итд. Сегмент животне средине и борба против глобалних климатских промена је нови изазов у савременом развоју која за МОП отвара нове изазове у заштити радника у смислу безбедности и заштити на раду.²⁰

Успешно искорењивање дечијег рада је неизбежно дугорочан циљ – зато што је тако дубоко укоренен у сиромаштву, неразвијености, и друштвеним и културним ставовима. Стога, укидање дечијег рада је циљ који се не мери другим приоритета. Можда је најбољи закључак овог и целокупног рада у домену искорењивање дечијег рада сентенца из извештаја МОП/УНИЦЕФ којом се констатује и уједно даје путоказ за даље деловање: „Обећали смо деци да ћемо окончати дечији рад. Нема времена за губљење“.²¹

ЛИТЕРАТУРА

- About Rights. (2009). *Center for Economic and Social Rights*. Brooklyn, USA;
Балтић, А., & Деспотовић, М. (1968). *Основи радног права Југославије и основни проблеми социологије рада*. Савремена администрација, Београд;

---

²⁰ На раднике данас утичу и климатске промене, услед прекомерних температура, које су током прошле године довеле до смрти близу 19.000 радника, док је забележено више од 22 милиона повреда на раду. Из изјаве Националног координатора Међународне организације рада у Србији Јован Протић, 6. јун 2024. <https://www.nin.rs/drustvo/vesti/50809/mor-u-srbiji-prosle-godine-identifikovano-82000-slucajeva-decjeg-rada> (23.07.2024)

²¹ ILO & UNICEF. (09. June 2021). *Child Labour Global Estimates 2020: Trends and the Road Forward*, New York: ILO and UNICEF, 2021, 71.

- Билић, А., & Буклијаш, Б. (2006). *Међународно радно право (Уз посебан осврт на Међународну организацију рада)*. Сплит;
- What is child labour. Доступно на: <https://www.ilo.org/ipecc/facts/lang-en/index.htm> (приступљено: 28. 6. 2024);
- World Day Against Child Labour. (2024). *Child labour rises to 160 million – first increase in two decades*. Доступно на: https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_800090/lang-en/index.htm (приступљено: 10. 7. 2024);
- Вујовић, М. М. (2023). *Уставноправне претпоставке забране дечијег рада* (Докторска дисертација). Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац;
- Вучковић, Н., & Шаховић. (2000). *Права детета и међународно право*. Југословенски центар за права детета, Београд. У: Вујовић, М. М. (2023). *Уставноправне претпоставке забране дечијег рада* (стр. 92-93). Докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Крагујевац;
- Defining child labour. Доступно на: <http://www.ilo.org/ipecc/facts/lang-en/index.htm> (приступљено: 12. 7. 2024);
- International Labour Organization (ILO) & Inter-Parliamentary Union. (2002). *Eliminating the worst forms of child labour: A practical guide to ILO Convention No. 182 Handbook for parliamentarians No. 3*. Женева;
- ILO & UNICEF. (2021). *Child Labour Global Estimates 2020: Trends and the Road Forward*. Њујорк. Доступно на: <https://knowledge.unicef.org/resource/child-labour-global-estimates-2020-trends-and-road-forward> (приступљено: 19. 7. 2024);
- Јашаревић, С. (2008). Социјално-економска права у вези са радом у међународним и европским радним стандардима. *Радно и социјално право: Часопис за теорију и праксу радног и социјалног права, 1*. Београд;
- Марковић, С. А. (2024). *Карактеристике дечијег рада код непраћене и раздвојене деце у Србији* (Докторска дисертација). Факултет политичких наука, Универзитет у Београду, Београд,
- Перић, С. (2013). *Пристојан рад*. Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Београд;
- Перић-Ковачевић, С. (2015). Забрана дечијег рада – de iure vs de facto. *Радно и социјално право: Часопис за теорију и праксу радног и социјалног права, 1*. Београд,
- Перић-Ковачевић, С. (2020). Забрана дечијег рада – елиминисање најгорих облика дечијег рада. У *Тематски зборник радова: Научно истраживачки пројекат: Правни аспекти савремених друштвених кретања у Републици Србији* (Св. 2). Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Косовска Митровица;
- Петровић, А. (2009). *Међународни стандарди рада*. Правни факултет у Нишу, Ниш;
- Пешић, Р. (1969). *Право Међународне организације рада (порекло-структура-делатност)*. Нови Сад;

Пешић, Р. (1966). *Радно право*. Научна књига, Београд;

Смернице за извештавање медија о злоупотреби дечијег рада у Републици Србији. (2018). Међународна организација рада, Одсек за фундаменталне принципе и права на раду – ФУНДАМЕНТАЛС (FUNDAMENTALS). Женева. Доступно на: линк (приступљено: 25. 7. 2024);

Child Labour. Доступно на: <https://www.ilo.org/topics/child-labour> (приступљено: 20. 7. 2024);

Шундерић, Б. (2001). *Право Међународне организације рада*. Правни факултет у Београду, Београд;

Конвенција Међународне организације рада бр. 182 о најгорим облицима дечијег рада из 1989. године и Препорука бр. 190 о забрани и хитној акцији за укидање најгорих облика дечијег рада, закључена 17. јуна 1999. године у Женеви, „Службени лист СРЈ-Међународни уговори“, бр. 2/03 од 31.1.2003. године.

Slobodanka KOVAČEVIĆ-PERIĆ, Ph.D

Full Professor, University of Priština in Kosovska Mitrovica, Faculty of Law,
Republic of Serbia

SCOPE OF INTERNATIONAL LABOR STANDARDS IN ELIMINATING CHILD LABOR/WORST FORMS

Summary

The International Labour Organization (ILO), through its extensive normative activities – such as the adoption of international labor standards – promotes the protection of human rights within the socio-economic sphere. Historically, since its establishment in 1919, the ILO has adopted 191 conventions, 208 recommendations, and 6 protocols, along with numerous declarations. When we contrast these data with the rising incidence of child labor concerning the ILO's normative and other activities, questions arise regarding the effectiveness of these international labor standards in eliminating not only the worst forms of child labor but all forms of child labor exploitation. It is important to note that the adoption of conventions and recommendations that directly address child labor issues, as well as those indirectly influencing the elimination of child labor (e.g., Convention No. 29 on Forced or Compulsory Labor; Convention No. 105 on the Abolition of Forced Labour; Convention No. 138 on Minimum Age for Admission to Employment, among others), and the numerous ratifications of these labor standards, represent only initial steps towards the complete eradication of child labor. The successful eradication of child labor is an inevitable long-term goal due to its deep entrenchment in poverty, underdevelopment, and prevailing social and cultural attitudes.

An analysis of child labor over a three-year project cycle, considering the social, economic, political, and cultural contexts, indicates that despite extensive regulations at the universal, international, regional, and national levels, and despite modern efforts to entirely eradicate it, child labor persists with an increasing trend of exploitation and abuse. Therefore, the successful eradication of child labor remains a long-term objective due to its profound roots in poverty, underdevelopment, and socio-cultural attitudes.

Key words: International Labour Organization, International Labour Standards, elimination of the worst forms of child labour, Minimum Age Convention No. 138, Worst Forms of Child Labour No. 182